

**Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta,
Oddelek za prevodoslovje**

Izr. prof. dr. Alenka Valh Lopert

(alenka.valh@um.si)

KRITIČNO MIŠLJENJE IN IZRAŽANJE

(GRADIVO Z VAJAMI)

MARIBOR, FEBRUAR 2015

Februar 2015

UČNI NAČRT PREDMETA / COURSE SYLLABUS

Predmet:	Kritično mišljenje in izražanje
Course title:	Critical Thinking and Expression

Študijski program in stopnja Study programme and level	Študijska smer Study field	Letnik Academic year	Semester Semester
Medijske komunikacije Media Communication		1.	poletni Spring

 Vrsta predmeta / Course type

 Univerzitetna koda predmeta / University course code:

Predavanja Lectures	Seminar Seminar	Vaje Tutorial	Klinične vaje work	Druge oblike študija	Samost. delo Individ. work	ECTS
30	15	15			90	5

 Nosilec predmeta / Lecturer:

Jeziki /	Predavanja / Lectures:	slovenski / Slovene
Languages:	Vaje / Tutorial:	slovenski / Slovene

Pogoji za vključitev v delo oz. za opravljanje študijskih obveznosti:

Vsaka izmed spodaj naštetih obveznosti mora biti opravljena s pozitivno oceno.

Pozitivna ocena pri seminarskih vajah je pogoj za pristop k pisnemu izpitu.

Prerequisites:

Each of the mentioned commitments at the end must be assessed with a passing grade.

Passing grade of the tutorial is required for taking the written exam.

Vsebina:

- Uvod: osnovni sociološki in filozofski pojmi, družbena obdobja in paradigme.
- Dialektičnost znanstvene razprave. Osrednja vloga argument(acije), tj. razumskega prepričevanja oz. dokazovanja v znanosti.
- Ključna vloga sposobnosti prepoznavanja, rekonstrukcije in ocenjevanja argumentov pri uporabi virov in izdelavi raziskovalnega argumenta.
- Kritično razmišljanje: informacija in informiranost, načini argumentacije, mnenje in prepričanje, toleranca in stereotipi.
- Prepoznavanje formalnih in neformalnih zmot v množičnih medijih.
- Izražanje: oblikovanje misli, slovnica in izrazoslovje, stiliziranje zgodbe.
- Kritično pisanje: recenzija, komentar, članek, seminar.

Content (Syllabus outline):

- Introduction: basic philosophical and sociological terms, social periods and paradigms.
- Dialectical nature of scientific discourse. Central role of argumentation, i.e. persuasion by means of reasons, or evidence, in science.
- The importance of the capacity to identify, reconstruct and assess evidence/arguments advanced in support of controversial scientific hypotheses, explanations, theories and research projects.
- Formal and informal fallacies in mass media.
- Critical thinking: information and in formativeness, styles of argumentation, opinion and determination, tolerance and stereotypes.
- Expression: forming ideas and thoughts, grammar and expressions, story styling.
- Critical writing: review, commentary, essay, seminar.

Temeljni literatura in viri / Readings:

- F. Klampfer, J. Bregant, S. Gartner: *Telovadnica za možgane: uvod v kritično mišljenje*. Aristej, Maribor, 2008.
- M. N. Browne, S. M. Keeley: *Asking the Right Question: A Guide to Critical Thinking*. 7th Edition, Prentice Hall, Boston, 2003.
- **U. Eco: *Kako napišemo diplomsko nalogo*. Vale Novak, Ljubljana, 2003.**
- **D. Šuster: *Moč argumenta: logika in kritično razmišljanje***, Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta, **1998**.
- **H. Kuster: *Izbrane teme iz besediloslovja, stilistike in pragmatike slovenskega jezika***. Znanstvena založba FF, Ljubljana, 2013.
- *Slovenski pravopis*. Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU in Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 2001. Dostopno: <http://bos.zrc-sazu.si/sp2001.html>
TAKO je bolje: priročnik z nasveti, kako odpraviti nekatere najpogostejše jezikovne težave v prodajnih katalogih trgovcev (2008) / Irena Stramljič Breznik ... [et al.]. – Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanske jezike in književnost, Maribor, 2008. Dostopno: http://student.ff.uni-mb.si/slovenisti/priponka/Tako_je_bolje_vlozeksplet.pdf
- Alenka Valh Lopert (2013): *Med knjižnim in neknjižnim na radijskih valovih v Mariboru*. Litera, Maribor, 2013.
- Aktualni članki in poglavja monografij

Cilji in kompetence:

Cilj tega predmeta je spodbuditi študenta, da se razvije v kritičnega, samostojnega posameznika, sposobnega zastavljati plodna raziskovalna vprašanja o poljubni temi in odkrivati teoretične in praktične probleme, seznaniti študente z različnimi načini podajanja vsebin in poudariti slogovno pravilnost izražanja.

Objectives and competences:

The objective of this course is to educate critical, autonomous thinkers, capable of asking fruitful research questions on any topic and identifying theoretical and practical research problems, to make students acquainted with various forms of expressing ideas, and to stress the importance of text styling.

Predvideni študijski rezultati:

Znanje in razumevanje:

Po zaključku tega predmeta bo študent sposoben:

- prepoznavati izvore idej/vsebin,
- pisati osnovne oblike kritik,
- Razumeti poročanje notranjih in zunanjih dogodkov.

Prenesljive/ključne spretnosti in drugi atributi:

- *Spretnosti komuniciranja*: sposobnost pisnega in ustnega argumentiranja in pravilnega izražanja.
- *Uporaba informacijske tehnologije*: iskanje virov na spletu, oblikovanje seminarskih nalog.
- *Organizacijske spretnosti*: strukturiranje problema, iskanje virov, reševanje nalog in problemov v skupinah.
- *Reševanje problemov*: iskanje odgovorov na zastavljena vprašanja.
- *Delo v skupini*: v okviru vaj.

Intended learning outcomes:

Knowledge and Understanding:

After successfully completing this course you should be able to:

- identify sources of ideas/contents,
- write basic forms of critical texts,
- understand reporting of intern and extern events.

Transferable/Key Skills and other attributes:

- *Communication skills*: capacity of written and oral argument and just expression.
- *Use of information technology*: searching for sources in Internet, designing seminar works.
- *Organisation skills*: structuring problems, searching for sources, solving tasks and problems in groups.
- *Problem solving*: searching for answers on given questions.
- *Working in a group*: in tutorials.

Metode poučevanja in učenja:

- Predavanja,
- seminar,
- seminarske vaje,
- diskusije,
- samostojno delo.

Learning and teaching methods:

- Lectures,
- seminar,
- seminar work,
- discussions,
- individual work.

Načini ocenjevanja:

- Seminarske vaje,
- pisni izpit.

Delež (v %) /

Weight (in %)

Assessment:

• Seminarske vaje,	30	• tutorials
• pisni izpit.	70	• written examination.

KAJ JE JEZIK?

Jezik in znak

S pojmom jezik označujemo: govorni organ v ustih; sestav sestavov znamenj za besedno sporočanje; zvrst jezika (ESJ 1992: 73).¹ Jezik je abstrakten sistem za sporočanje na različnih ravneh (ESJ).

Jezik je sistem sistemov, to so:

- glasoslovje,
- oblikoslovje,
- skladnja,
- besedje.

Funkcije jezika:

- sporočevalna,
- ekspresivna,
- intelektualna,
- narodno-predstavitvena,
- kulturna.

Simbolnost jezikovnega znaka

Znak zaznamuje *nekaj za nekoga*, določata pa ga

- **označevalec** (fonemi O K N O) in
- **označenec** (SSKJ 1. pomen od 5: odprtina v steni stavbe, prevoznega sredstva, narejena zaradi svetlobe, zračenja:)

Vež med njima je

- poljubna (arbitrnost),
- odvisna od subjekta in
- dogovorjene jezikovne strukture (► teorija F. de Saussura).

---

¹ Legenda: ESJ – Jože Toporišič (1992): *Enciklopedija slovenskega jezika*.

Znak:

- je vsaka zaznavna danost, ki je samostojno ali kot del kakšnega sporočila nosilec informacije; znak posreduje njemu pripisan pomen, npr. sled kot znak za žival, dim kot znak za ogenj.
- za uporabo znakov pri sporazumevanju je potreben dogovor med sporočevalcem in naslovnikom; oba morata poznati njihov pomenski obseg;
- znaki so: jezik, pisava, formule, matematični znaki, kemijski znaki, kretnje, signal, prometni znak, Morsejeva abeceda, znaki za elektronsko obdelavo podatkov idr.

Vse znakovne sisteme lahko obravnavamo s stališča prenosnika oziroma čutil, s katerimi jih zaznavamo: teorija VAKOG:

- **vizualni znakovni sistemi:** pisni jezik, znakovni jezik (jezik kretenj), semafor, morsejevi znaki, kinestetični sistemi (dvig obrvi, priklanjanje, kimanje, namigovanje ...),
- **akustično-avditiven (zvočno-slušni) znakovni sistemi:** govornji jezik, fiziološki glasovi (kašelj), glasba (žvižganje: žvižgajoči govor v srednji in južni Ameriki, bobnanje v Afriki, na pacifiških otokih),
- **kinestetični (čut) ali tipovni (taktilni znakovni sistemi):** Braillova pisava, stisk rok, drgnjenje nosu, objemanje ...,
- **olfaktorni ali vonjalni sistemi** (uporaba kadil v verskem obredju),
- **gustatorno ali okuševalni (degustacijski) sistemi** (kruh in sol, "slatko" kot dobrodošlica).

JEZIK IN IDENTITETA

Pozdravni nagovor bivšega predsednika RS Milan Kučana za udeležence mednarodne konference "Evropsko leto jezikov 2001"; (Portorož, 24. januar 2001):

- ✓ **Ključna sestavina narodove identitete,**²
- ✓ **odgovornost za jezik je odgovornost za narodovo identiteto.**

Slovenščina je sodoben jezik, ki zmore povedati vse o:

- ✓ **sodobnem svetu,**
- ✓ **človeku,**
- ✓ **družbi in naravi ter**
- ✓ **izraziti vse dileme, pred katerimi je človeštvo.**

Delitev slovenskega jezika na zvrsti (Toporišič 2000):

- **socialne,**
- funkcijske (strokovni, publicistični, umetnostni, praktičnosporazumevalni),
- **prenosniške (govorjeni, zapisani),**
- časovne/zgodovinske,
- mernostne (vezani, nevezani).

Socialne zvrsti

Knjižni jezik (sporazumevanje na vsem slovenskem ozemlju; vsenarodna ali narodnoreprezentativna vloga): zborni jezik in splošnopogovorni jezik.

Neknjižni jezik (sporazumevanje na določenih zemljepisnih področjih): neknjižni pogovorni j.; mestne govorice; narečja (7 narečnih baz: panonska, štajerska, koroška, gorenjska, dolenska, rovtarska, primorska).

JEZIK RAZKRIVA:

- ❖ kaj smo in
- ❖ kaj želimo biti,

---

² Glej tudi: Valh Lopert, Alenka, Koletnik, Mihaela. Mariborščina kot identitetni dejavnik v radijskem diskurzu. *Časopis za zgodovino in narodopisje*, 2011, letn. 82 = n. v. 47, zv. 1, str. 121–134.

- ❖ nas združuje in
- ❖ ločuje,
- ❖ kaže pripadnost govorca družbi,
- ❖ ločuje posamezne skupnosti,
- ❖ izraža narodno identiteto,
- ❖ izkazuje socialni kontekst jezika ...

KOMUNIKACIJA: SPORAZUMEVANJE ALI SPOROČANJE

Komunikacija je posebna oblika človekovega vedenja, pri kateri vzpostavljata s posebnim namenom odnos najmanj dva komunikacijska partnerja in izmenjata sporočilo s pomočjo znakov (jezikovnih ali nejezikovnih).

<u>Komunikacija je dvosmerno dejanje, torej sporazumevanje, ki obsega:</u>
<u>sporočanje (ali tvorjenje besedil, ki je dejanje, in sicer govorjenje ali pisanje; imeti pa mora sporočevalca, ki je lahko govorec ali pisec)</u>
<u>sprejemanje besedil (to je dejanje, in sicer poslušanje ali branje; ki ima prejemnika, to je lahko poslušalec ali bralec).</u>

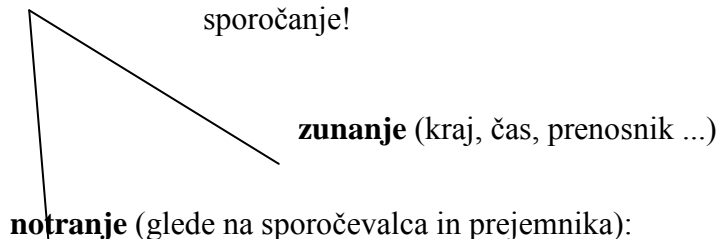
– Kot vemo, sporazumevanje ni samodejno, ampak ima določen NAMEN, saj želi sporočevalec vplivati na sogovornika.

– DEJAVNIKI SPORAZUMEVANJA	– FAZE SPOROČANJA
1. sporočevalec,	• iznajdba (invencija),
2. prejemnik,	• urejanje (dispozicija): /uvod, jedro, sklep/ in
3. sporočilo,	• ubesediljenje (elokucija); BEŠTER
4. skupni kod,	• iznajdba (invencija),
5. prenosnik/kanal,	• urejanje (dispozicija) in
6. okoliščine	• gradnja (kompozicija); TOPORIŠIČ

Okoliščine (situacija)

Okoliščine, situacija – sporazumevanje vedno poteka v konkretni situaciji, ki vedno vpliva na sporočanje!

- ⇒ družbena vloga
  - zasebnost
  - uradnost
  - javnost
- ⇒ družbeno razmerje med sporočevalcema
  - enakovredno
  - neenakovredno
- ⇒ socialni in kulturni elementi
  - starost (vljudnost, vikanje ...)
  - izobrazba in poklic (tudi v govoricah, slengu)
  - spol
  - sporazumevalne izkušnje
- ⇒ duševni in drugi elementi posameznika
  - bolečine, bolezni, počutje ...

↪ REZULTAT SPOROČANJA JE BESEDILO

<u>Pri sporočanju tvorimo SPOROČILO, ki je lahko</u>	• besedno,	• nebesedno.
---	------------	--------------

<u>To sporočilopa je BESEDILO le, če je:</u>	• razumljivo (ima temo in namen),	• koherentno (ima vsebino),	• je glede na uvod, jedro in zaključek zaokroženo.
---	-----------------------------------	-----------------------------	--

VLOGE BESEDIL

VLOGA (FUNKCIJA) – izraža namene sporočevalca	v BESEDILIH
1 Predstavitvena Besedilo vsebuje podatke o zunanji predmetnosti.	opis, razlaga, čas. novica, dnevnik, obvestilo, poročilo, reportaža, zapisnik, življenjepis, obnova

2 Izrazna Besedilo vsebuje podatke o okoliščinah sporočanja, predvsem o sporočevalcu.	anketa, intervju, oglas, vabilo, reklama, dnevnik, komentar, pogovor, umetnostna besedila
3 Vplivajska Besedilo vsebuje podatke o sporočevalčevem namenu.	opravičilo, voščilo, čestitka, sožalje, zahvala, vabilo, opozorilo, reklama, poziv, navodilo, opomin, prošnja
4 Metajezikovna Besedilo vsebuje podatke o danem besednem jeziku.	definicije, razlage – novo besedišče
5 Govornostikovna Besedilo vsebuje podatke o prenosniku.	prisega, ponudba, izpoved, pogovor, voščilo, čestitka, pozdrav, oglasi, pismo
6 Lepotna Besedilo gradi na zvočnosti, ritmu, harmoniji, lepoti jezika.	esej, izpoved, reportaža, umet. besedila

OBLIKOVANJE BESEDIL/BESEDILNOTIPSKA DEJAVNOST

NAČINI RAZVIJANJA TEME

Odnosi med glavno temo in stranskimi temami

A) OPISOVANJE = DESKRIPCIJA (deskriptivno razvijanje teze)
B) UTEMELJEVANJE = ARGUMENTIRANJE (argumentativno razvijanje teze) → PREPRIČEVANJE
C) RAZLAGANJE; POJASNJEVANJE (eksplikativno razvijanje teze)
Č) PRIPOVEDOVANJE (narativno razvijanje teze)

VRSTE BESEDIL

VRSTE BESEDIL	MERILO DELITVE
1. Umetnostna in neumetnostna	* preverljivost podatkov * praktičen namen besedila * poudarjenost <u>lepotne vloge</u>
2. Govorjena in zapisana	* <u>prenosnik</u>
3. Enogovorna in dvogovorna	* spodbujanje naslovnika k <u>odzivu</u>

4. Subjektivna in objektivna	* <u>razodevanje</u> sporočevalca
5. Zasebna in javna	* izbran <u>krog naslovnikov</u>
6. Uradna in neuradna	* <u>družbena vloga</u> sporočevalca * družbeno razmerje med sporočevalcem in naslovnikom
7. Praktičnosporazumevalna, uradovalna, strokovna in publicistična	* izbran krog naslovnikov * <u>vrsta javnosti</u>
8. Prikazovalna, zagotavljalna, vrednotenjska, čustvena, pozivna, poizvedovalna, povezovalna in izvršilna	* sporočilni <u>namen</u> (glej 3.4)
9. Obveščevalna, opisovalna, pripovedovalna, razlagalna in utemeljevalna	* <u>način razvijanja teme</u> (slogovni postopek) (glej 3.1)

3.4 SPOROČILNI NAMEN BESEDIL (in BESEDILNE VRSTE)

a) **prikazovalna besedila** — sporočevalec jih je tvoril zato, da bi še naslovník zvedel tisto, kar že ve on; taka besedila so npr. NOVICÁ, POROČILO, OBVESTILO, PREDSTAVITEV OSEBE/KRAJA, IZVID ...;

b) **zagotavljalna** — sporočevalec jih je tvoril zato, da bi naslovník verjel tisto, kar verjame sporočevalec; taka besedila so npr. OBLJUBA, GROŽNJA, PRISEGA, NAROČILNICA, PRIJAVNICA, POGODBA ...;

c) **vrednotenjska** — sporočevalec jih je tvoril zato, da bi naslovník sodil o čem tako, kot sodi on; taka besedila so npr. KRITIKA, OCENA, GRAJA, POHVALA, KOMENTAR ...;

č) **čustvena** — sporočevalec jih je tvoril zato, da bi naslovník doživljal stvarnost ali sebe tako, kot ju doživlja on; taka besedila so npr. NEKROLOG, LJUBEZENSKO PISMO ...;

d) **pozivna** — sporočevalec jih je tvoril zato, da bi naslovník naredil tisto, kar želi sporočevalec; taka besedila so npr. PROŠNJA, UKAZ, ZAPOVED, PREPOVED, NASVET, VABILO, NAVODILO ZA DELO/UPORABO ...;

e) **poizvedovalna** — sporočevalec jih je tvoril zato, da bi od naslovníka dobil določene podatke; taka besedila so npr. VPRAŠANJE, POIZVEDNICA, ANKETA ...;

f) **povezovalna** — sporočevalec jih je tvoril zato, da bi z naslovníkom navezal ali ohranil osebni stik; taka besedila so npr. POZDRAV, ZAHVALA, OPRAVIČILO, VOŠČILO, ČESTITKA, SOŽALJE ...;

g) **izvršilna** – ko jih sporočevalec izgovori/napiše, s tem povzroči spremembe v družbeni stvarnosti; taka besedila so npr. OPOROKA, POOBLASTILO, IZREK SODBE, ODPOVED ...

KRITERIJI BESEDILNOSTI

Dressler in Beaugrand (Uvod v besediloslovje) navajata **sedem** kriterijev besedilnosti:

1. KOHEZIJA:	površinska povezanost besednih enot, povezanost besedila (<u>deiktični izrazi, kataforični in anaforični odnosi, začetek in konec besedila, eksplicitno navezovanje (nezakrito), implicitno navezovanje (zakrito),</u> povezovalniki ali konektorji: ujemanje morfemov v glagolu, nadpomenke, podpomenke idr.); <u>oblikovno/slovnico razmerje med povedmi = Bešter.</u>
2. KOHERENCA:	povezanost besedilnih enot v besedilni svet (<u>tema, 4 načini razvijanja teme, junkcije ...</u>); tj. tematska enotnost: vsaka vrsta stavka mora funkcionirati kot minimalna informacijska enota, povezana z enim od stavkov v prejšnjem besedilu; <u>pomensko razmerje med povedmi = Bešter.</u>
3. NAMERNOST ALI INTENCIONALNOST:	namen sporočevalca + sporazumevalna načela.
4. SPREJEMLJIVOST:	glede na prejemnika.
5. INFORMATIVNOST:	glede na zunajjezikovno vedenje o svetu.
6. SITUACIJSKOST:	ustreznost glede na situacijo.
7. MEDBESEDILNOST:	besedilni tipi – gre za uporabo določenih besedil, ki so znana ali sporočevalcu ali prejemniku; sporočevalec in prejemnik morata poznati tipe/vrste besedil, tj. besedila , ki so podobna aktualnemu besedilu, poznati morata tudi besedilni svet drugih besedil – to pa je že kriterij situacijskosti.

SPORAZUMEVALNA NAČELA

- *Vpliv okoliščin* na rabo jezikovnih sredstev je zelo velik.
- *Pragmatika* se zato ukvarja tudi z vprašanjem, *kaj* je hotel kdo v določenih okoliščinah povedati.
- Prihaja do *odstopanja med izraženim in sporočenim*.
- Prihaja do *odstopanja med sporočenim in mišljenim*.

Univerzalna načela (maksime)

- Habermas: zavezanost sporočevalca (komunikacijska teorija):
  - k resnici;
  - k upoštevanju norm in vrednot naslovnika;
  - k dokazljivosti predmetne vsebine;
  - k razumljivosti povedi,
  - k upoštevanju skupnega koda sporočevalca in naslovnika;
- Leech:
  - obzirnost,
  - vljudnost.

Pomen in smisel besedila:

- dobesedni in sporočeni pomen oz. smisel,
- izrečeno je torej odsljikava pomena posameznih jezikovnih znakov,
- izrečeno pa dobi smisel šele v ustreznih *okoliščinah*.
- namen jezika v procesu rabe ni prenos »objektivnih« podatkov, ampak vsebino tvori šele razlika med dejanskim in jezikovno ustvarjenim (t. i. motivacijsko-intencionalnim) presežkom.

Povedi lahko izrečemo zaradi učinka ne glede na resničnost propozicije:

Danes je vihar ...

- trditev za znanstvene namene,
- prepričevanju, da nekdo vendarle ostane doma ...

Neposredno in posredno govorno dejanje

Neposredna govorna dejanja so tista, kjer *ni razlike med izraženim in sporočenim ter sporočenim in mišljenim*. Če konvencionalnih jezikovnih sredstev ni, mora naslovnik razbrati sporočevalčev namen iz *okoliščin*. Konvencionalna jezikovna sredstva pa lahko kažejo na en namen, okoliščine pa na drugega. Kako sporočevalcu uspe govoriti eno, misliti drugo, naslovnik pa ga še razume. Zakaj se sporočevalec sploh odloča za posredno izražanje?

=> Dejanski pomen lahko odkrijemo šele, ko poznamo okoliščine.

Načelo vljudnosti

Lestvica ima pozitivni in negativni pol: vljudno do naslovnika ali nekoga tretjega, bo nevljudno do sporočevalca in obratno.

Podnačela:

- takta (zmanjšujemo izgubo drugih),
- radodarnosti (zmanjšujemo svojo korist),
- odobravanja (zmanjšujemo grajo drugih),
- skromnosti (zmanjšujemo svojo hvalo),
- soglasja (zmanjšujemo nestrinjanje med seboj in drugimi),
- naklonjenosti (zmanjšujemo nenaklonjenost med seboj in drugimi).

=> Načela vljudnosti nihajo tudi glede na različne kulture.

JEZIKOVNA KULTURA (ESJ 1992: 75):

Ko govorimo o jezikovni kulturi, imamo v mislih:

- ❖ jezikovno-stilno raven kakega besedila v smislu dobrega, ustreznega, dognanega;
- ❖ vedo o primernosti uporabljanih:
  - jezikovnih (*npr. socialnih zvrsti, besedja, skladnje*) in
  - sporočanjskih (*npr. upoštevanje naslovnika, prenosnika, značilnosti stalnih oblik sporočanja*) sredstev v kakem besedilu določene funkcijske zvrsti in izbrane stalne oblike sporočanja.

JEZIKOVNI PURIZEM

V ESJ (1992: 239) je zapisano, da je purizem:

"negativno razmerje do (po nepotrebnem) prevzetega ali do prevzemanja iz enega (t. i. prevladnega) jezika v drugega (sprejemalnega)."

ZAKONODAJA

- ✚ Zakon o javni rabi slovenščine (ZJRS): Uradni list RS, št. 86/2004, 5. 8. 2004 (stran 10418).

Dostopno: <http://www.uradnilist.si/1/objava.jsp?urlid=200486&stevilka=3841>.

- ✚ Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2007–2011 (ReNPJP0711): Uradni list RS, št. 43/2007, 18. 5. 2007 (stran 5952).

Dostopno: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200743&stevilka=2355>.

- ✚ Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014–2018 (15. 7. 2013 sprejeta v državnem zboru)

Dostopno:

http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/Zakonodaja/2013/Resolucija_-_sprejeto_besedilo__15.7.2013_.pdf

Purizem v svetu (George Thomas 1991):

- ne gre le za slovenski pojav,
- želja po ohranjanju danega jezika in njegovega prestiža,
- sedem vzorcev:

- ❖ obroben (marginal),
- ❖ grajajoči (trimming),
- ❖ razvojni (evolutionary): slovenski, madžarski, finski, estonski, hebrejski, hrvaški,
- ❖ nihajoči (oscillatory),
- ❖ stalni (stable, consistent),
- ❖ revolucionarni (revolutionary) in
- ❖ zmerni (moderate, discontinuous).

Na Slovenskem različne razvojne stopnje:

- od t. i. zmernega, pozitivnega oz. konstruktivnega:
jezikovnokulturno prizadevanje za ohranitev jezika in njegove samobitnosti; domača beseda vsestransko enakovredna; pravočasno tvorjena; več o tem: Korošec 1985;
- do skrajnega, negativnega, zaviralnega:
preganjanje besed tujega izvora, več o tem: Kalin Golob 2008.

Skrb za slovensko izrazje:

↪ **Razumevanje!**

↪ **Krepitev jezikovnega občutka.**

"Novomedijska besedila" (Strehovec 2006:)

TISKANO GRADIVO	NOVI MEDIJI
knjige, revije	dokument na zaslonu
postavitev strani	omejitve zaslona
statično besedilo	hibridno, tudi animacije
stalno besedilo	spremenljivo besedilo
poudarjen pomen avtorja	različni avtorji

JEZIK OZ. GOVOR (V MEDIJH)

Gre za:

- tvorjenje besedila iz sredstev danega jezika ...,
- govor v medijih je stalna oblika ustnega sporočanja z enim tvorcem in večjim številom naslovnikov, večinoma zbranih na enem mestu (*ali pred radijskimi/televizijskimi sprejemniki*),
- radio predstavlja sredstvo javnega obveščanja, pri katerem ima govor še pomembnejšo vlogo kot v drugih medijih (*TV, časopis*), saj ne vključuje elementov neverbalne komunikacije, kot so očesni stik, mimika ... (ESJ 1992: 53).

Je:

- zapletena nevrolingvistična aktivnost,
- izraz posameznikovih misli in čustev,
- enkratno, nepovratno,
- sprotna govorna ustvarjalnost,
- pomenska nepričakovanost izrečenega,
- do izraza prihaja besedna miselna ustvarjalnost posameznika, kako se izraziti na nov, izviren in slikovit način,
- lastna življenjska in govorna izkustva,
- miselni razpon ...

ZNAČILNOSTI ČLOVEŠKE GOVORICE³

- Portabilnost
(človeški glas ne seže daleč, zato morata biti sogovorca dovolj blizu);
- permanentnost
(pri živi govorici sporočilo izgine takoj, ko je izgovorjeno, ko je torej neko sporočilo po daljšem ali krajšem času znova izrečeno, je že preoblikovano in prilagojeno novi situaciji);
- distributivnost
(mora jo uporabljati vsakdo, tako po naravni poti nastaneta dve obliki: govori in pogovori);
- kompetentnost.

---

³ Povzeto po B. Grabnar (1991: 129–132), (Erdeljac, Horga 2006: 215–222), več in viri v Valh Lopert: *Med knjižnim in neknjižnim na radijskih valovih v Mariboru*.

TRIJE TEMELJNI NIVOJI V PROCESU GOVORA

Konceptualni

(kaj bo izrečeno, komunikacijski namen, izbor pomebnih/ustreznih informacij);

- formulacijski

(prevajanje/pretvorba konceptualnih reprezentacij v lingvistične oblike, tj. leksikalizacija (izbor ustreznih besed), sintaktično načrtovanje, proces fonološkega kodiranja, torej preoblikovanje jezikovnih enot v glasove);

- artikulacijski

(fonetično planiranje, glasovna izvedbo).

GOVORNE NAPAKE KOT NENAMERNA ODPSTAPANJA

Velikost jezikovne enote, ki je zajeta v napako (fonem, zlogi, morfemi, besede, fraze);

primarni govorni potek (zamenjava, dodajanje, izpust, zamenjava vrstnega reda, mešanje).

Rezultati analize

poklicni govorci večinoma

- zamenjujejo morfeme in foneme,
- dodajajo foneme,

nepoklicni

- zamenjujejo besede;
- dodajajo morfeme.

Poklicni govorci osredinjeni na vsebino govornih sporočil, manj pa na 'obliko'.

PRIMER: RADIO -- ZAKAJ?

- Ni drag medij;
- vloga povezovanja in pripadnosti;
- vloga identifikacije;
- poslušalci različnih starosti:
  - mlajši (14–16 let) glasbo;
  - starejši informativne oddaje;
- *hiter* medij;

- *drugotni* medij;
- programsko raznolik;
- del množične kulture;
- poslušalec aktiven soudeleženec ...

KULTURA GOVORA NA RADIU

Pomembnejša vloga govora kot v drugih medijih.

Menjavanje govornega koda:

- jezikovne,
- komunikacijske,
- stilistične,
- kulturne kompetence govorca.

Odstopanje od norme: komercialni radio – nacionalni radio.

Večslojnost medijskega govora:

- identifikacija z govorom okolja,
- ohranjanje narečij, pripadnost regiji,
- javni govor kot nacionalni jezik/kolektivna identiteta,
- postopno spreminjanje jezikovne norme.

O govoru se odločamo glede na različne žanre:

radijski dialog, intervju in telefonski pogovor imajo »barvo« vsakodnevnega govora, novice, komentarji pa naj bodo bliže zborni izreki.

=> Ustrezna govorna kultura prinaša mediju dodano vrednost.

ZVRSTI => VRSTE => ŽANRI

Košir (1988: 24–65):

Žanri so bolj dinamični, bolj fleksibilni, hitreje se spreminjajo, pojavljajo se novi ...

Novinarska **vrsta** pa je stabilnejša kategorija. Žanre tako najprej združuje v vrste, te pa v **zvrsti**, ki jih opredeljuje kot širši pojem od vrste.

Informativna zvrst:

1. vestičarska vrsta (žanri: kratka vest, razširjena vest, vest v nadaljevanju, naznanilo),
2. poročevalska vrsta (žanri: običajno poročilo, komentatorsko poročilo, reportersko poročilo, nekrolog, prikaz),
3. reportažna vrsta (žanri: klasična reportaža, reporterska zgodba, potopis),
4. pogovorna vrsta (žanri: intervju, okrogla miza, izjava, anketa, *dialogizirano poročilo*).

Interpretativna zvrst:

1. komentatorska vrsta (žanri: običajni komentar, uvodnik, glosa, kolumen),
2. člankarska vrsta (žanri: informativni članek, članek z naslovne strani),
3. portretna vrsta (žanri: portret). (Košir 1988, 2003; Pivec 2009 idr.)

Vprašanja, po katerih prepoznamo novinarske žanre (Košir, 1988: 46):

What, Who, When, Where, Why in How.

Z odgovori na vprašanja **1–4 dobimo vest:**

1. kdo (je storilec),
2. kdaj (se je zadeva zgodila),
3. kje (na katerem kraju).
4. kaj (je storilec, za kakšno kaznivo dejanje gre);

z odgovori na vprašanja **1–7 dobimo članek:**

5. kako (je storilec naredil kaznivo dejanje),
6. s čim (je to storil),
7. zakaj (je storilec storil "kaznivo dejanje").

VAJE

VAJE

POMEN BESED; RAZUMLJIVOST BESEDILA

Sinonimi/ _____	Antonimi/ _____	Hipernimi/_____ Hiponimi/_____	Homonimi/ _____	Besedna družina	Besedno/ tematsko polje

KOHEZIJA – SOVEZNOST

Eksplisitno navezovanje – izraženo s/z:	Implicitno navezovanje – razvidno je:
<ul style="list-style-type: none"> – s ponavljanjem iste besede/besedne zveze – s ponavljanjem istega skladenjskega vzorca – s parafrazo/opisom – s sopomenko – z nadpomenko – z morfemom ujemanja – z zaimkom – s prislovom	<ul style="list-style-type: none"> – iz časovnega razmerja – iz vzročno-posledičnega razmerja – iz povzetalnega razmerja – iz pojmovne bližine, ki je utemeljena<ul style="list-style-type: none"> – kulturno (cerkev – zvonik) – ontološko (mati – hči) – logično (gor – dol)

Povejte obzirneje/prijazneje:

NESTRINJANJE/KRITIKA

(Ocena naloge je zadostna.) Ta ocena ni pravična.

OKOL.: uradno, neenak., ni ista star./izobr. skupina

(Do jutri je treba oddati prijavo za projekt.) Ne bom delal popoldan in ponoči.

OKOL.: uradno, neenak., ni ista star./izobr. skupina

(Seminar je slabo predstavljen.) Niste se dobro pripravili.

OKOL.: uradno, neenak., ni ista star./izobr. skupina

(Zamudite sestanek.) Nikoli niste točni.

(Zmanjkalo je barve za tiskalnik.) Niti za to ne moreš/-te poskrbeti.

(Preveč ste spili na poslovni večerji.) Obnašali ste se nemogoče.

(Zamenjali ste zapisnike sej.) Ti res nisi za to delo.

(Priatelj vam še ni vrnil denarja.) Zahtevam svoj denar.

(Šef sliši vaš zasebni telef. pogovor.) Nehajte govoriti, ste v službi!

(Podjetje uvaja spremembe.) Odpuščeni ste.

(V restavraciji dobite hladno juho.) Vaša hrana je popolnoma zanič.

(Priatelj govori o svojih težavah zelo podrobno.) Tvoje težave me pa res ne zanimajo.

(Vabijo vas na pijačo, a ste utrujeni.) Pa dajte mi mir.

(Fant je brez dela, noče delati ...) Len si, začni delati.

(Dekletova prijateljica vam ni všeč.) Ne prenesem je ...

(Sostanovalec ne počisti za sabo.) Nemaren si, nisi za nobeno rabo.

(Otrok je slabo pisal test.) Ničesar ne narediš uspešno.

(Niste upoštevali nasvetov očeta.) Ker nisi naredil, kot sem ti svetoval.

(Obrtnik vam je slabo položil ploščice.) Popravite ali pa boste že videli.

(Želite višje plačilo.) Niti te plače si ne zaslužiš.

PRAVOPIŠJE NAJPOGOSTEJŠE TEŽAVE SO:

	–	+
Naslonski niz	bi naj	naj bi
Nikalnice	nebi, nebo	ne bi, ne bo
Glagol premikanja + namenilnik	šel gledati/teči, peljal povedati/striči	šel gledat/teč, peljal povedat/strič
Modalni glagol+ nedoločnik	moram vzet/peljat, hočem študirat/teč	moram vzeti/peljati, hočem študirati/teči
KI, KATERI (predložna zveza)	Avto, kateri si kupil, je lep.	Avto, ki si ga kupil, je lep. Avto, s katerim se voziš, je lep.
Zanikani povedek + predmet v rod.	To nisem vedel.	Tega nisem vedel.
Povratni svojilni zaimek	(Jana ima psa.) Na sprehod je peljala (Jana) njenega psa.	Na sprehod je peljala svojega psa.
Morati (= biti prisiljen)		moram – mora – sem moral
Moči (= biti sposoben)		morem – more – sem mogel
	t. j./t.j.	tj.
	ti./t.i.	t. i.
	100%	100 %
Predlogi s/z	Ta suhi škafec pušča. (s pred zvonečimi glasovi)	
k/h	h gori, h konju	
(na/s, z; v/iž)	na Pohorje – s Pohorja, na Ptuj – s Ptuja	
Polglasnik	meter – metra – metrski	
	: helikopter – helikopterja – helikopterski	
	(pomoč: rodilnik)	

http://student.ff.uni-mb.si/slovenisti/priponka/Tako_je_bolje_vlozeksplet.pdf

<p>Po pol urnem pogovoru ga je prepričala da bosta odšla na 4 dnevni odih v Wien, nato pa še v Venecio.</p>
<p>V svoji tri deset letni karijeri je bil uspešen predvsem po zaslugi vstrajnosti in življenjskih iskušenj.</p>
<p>Pohvalil se je da je isledke magistrskega dela objavil v novemberski številki strokovne revije.</p>
<p>V petek 13.03.2015 bo ob 14.30 uri sestanek katerega je Majda zaradi njene odsotnosti mogla odpovedati že 2 krat.</p>
<p>Pri njemu sta povedali da jima predava enak profesor kateri v oktoberskem času naj večkrat manjka.</p>
<p>Občina Lenart obsega naslednja naselja: Črmljenšak, Dolge njive, Gradenšak, Hrastovec v Slovenskih goricah, Močna, Nadbišec, Lenart v Slovenskih Goricah, Radehova, Rogoznica, Selce, Spodnja Voličina, Lormanje, Spodnje partinje, Straže, Spodnji porčič, Spodnji žerjavci, Šetarova, Vinička Vas, Zamarkova, Zgornji Žerjavci in Zgornja voličina.</p>

Prometne novice javljajo zastoje na cestnemodseku Maribor/Celje, Sladki vrh - Šentil, Novo Mesto - Ljubljana, Kranjska gora Ljubljana.

Teme so glavni cilj kateri bi naj usmerjal uresničevanje politike jezikovnega izobraževanja.

Seminar se bo organiziralo v torek 09.03.2015 ob 17.30 uri v Mariboru in sicer z predstavniki Ministerstva za šolstvo.

Za nadaljne vaje pripravite gradivo s knjige predstavljeno na strani 123-160 in 178 - 191 in 214– 219 ter 270 – 274.

PRIPOROČILA ZA PISANJE – prosojnice

PRAVOPIS, LOČILA PRI NAŠTEVANJU, ALINEJAH ...

Vzorec 1:

Na koncu vprašanja stoji vprašaj. Začnemo z veliko začetnico,

a) na koncu alineje je vejica (če ni glagola), zaključimo s piko:

Kaj morajo imeti v prometu udeleženi slepi pešči?

1. Belo palico,
2. rdečo palico,
3. črno palico.

b) podpičje (če je glagol); zaključimo s piko:

Katera vozila lahko vozijo po avtocesti?

1. Tista, ki vozijo najmanj 60 km/h;
2. tista, ki vozijo najmanj 100 km/h;
3. tista, ki vozijo najmanj 250 km/h.

c) pika, če gre za večjo samostojno miselno enoto, večstavčne povedi, vsako začnemo z veliko začetnico in zaključimo s piko:

Kaj je vozišče?

1. To je del cestišča, ki mu pripadata še pločnik in kolesarska steza.
2. To je vzdolžni del ceste, ki je dovolj širok za vožnjo v eno smer.
3. To je del cestišča, ki je namenjen prometu vozi.

Vzorec 2:

Če na koncu stoji dvopičje, začnemo z malo začetnico; za ločila ob koncu alinej veljajo pravila, kot so zgoraj:

a) na koncu alineje je vejica (če ni glagola); zaključimo s piko:

V prometu udeleženi slepi pešci morajo imeti:

1. belo palico,
2. rdečo palico,
3. črno palico.

b) na koncu alineje je podpičje (če je glagol); zaključimo s piko:

Po avtocesti lahko vozijo vozila, ki:

1. vozijo najmanj 60 km/h;
2. vozijo najmanj 100 km/h;
3. vozijo najmanj 250 km/h.

c) na koncu alineje je pika, če gre za večjo samostojno miselno enoto, večstavčne povedi, vsako začnemo z veliko začetnico in zaključimo s piko:

Vozišče je:

1. To je del cestišča, ki mu pripadata še pločnik in kolesarska steza.
2. To je vzdolžni del ceste, ki je dovolj širok za vožnjo v eno smer.
3. To je del cestišča, ki je namenjen prometu vozi.

Odsvetovano

a) Zveze predloga in glagola nadomestite z navadnim glagolom:

Al' prav reče ...

biti ob kaj	izgubiti
v zakon vzeti	
biti v škodo	
ne gnati si k srcu	
biti za svata	
začeti z delom	
pasti v nezavest	
pasti komu v hrbet	
položiti roko na koga	
pomesti s čim	
pasti v breme	

b) **Predložne zveze ustrežneje razvežite:**

v slučaju slabega vremena → *v/ob slabem vremenu*

v primeru, da bo deževalo

v kolikor bom mogel, vam pomorem

delovati *v okviru* zakona

živeti *v pogojih* vojne

delati *v teku* dneva

brati *v času* kosila

potreben *v poteku* preiskave

ostati doma *iz razloga* bolezni

iti *v smeri* vasi

ukrepati *v skladu* z navodili

odplačevati *sorazmerno* tarifi

uspeti *po zaslugi* vztrajnosti

VAJA 1

1. V naši raziskavi smo ugotovili, da je bila 30 dnevna umrljivost 62,7%.
2. Približno 20% do 35% bolnikov s hudo sepsa in 40% do 60% bolnikov s septičnim šokom ne preživi prvih 30 dni zdravljenja.
3. Tako po nekaterih podatkih umre približno 1400 bolnikov s sepsa dnevno (2-5).
4. Pravzaprav mikroorganizem v hemokulturi* pri hudi sepsi izoliramo le v približno 20-40%, pri septičnem šoku pa v 40-50%, od česar so v 70% izolirane gram pozitivne ali gram negativne bakterije.
5. Tako smo ugotovili pri umrlih v primerjavi s preživelimi pomembno več večorganskih odpovedi.
6. Napoveduje se celo, da se bo število bolnikov s sepsa povečalo od 934.000 bolnikov v letu 2010 na 1.110.000 v letu 2020, k čemer naj bi največ prispevalo staranje prebivalstva.
7. Raziskave opažajo zmanjšanje EF pri približno 25% septičnih bolnikov brez in pri 50% bolnikov z dalj časa trajajočim septičnim šokom.
8. Pri 52,9% so bile hemokulture pozitivne, od tega v 46,3% gram pozitivni mikroorganizmi , v 44,4% gram negativni mikroorganizmi, v 7,4% glive in v 1% virus Influenzae A.
9. Pri naših bolnikih so bile hemokulture pozitivne v 52,9%; najpogosteje so bili izolirani gram-pozitivni mikroorganizmi, kar je bistveno bolj kot v raziskavi Sands-a s sodelavci, ki so dokazali pozitivne hemokultre le v 28%, vendar pa tudi najpogosteje gram-pozitivne bakterije.

VAJA 2

1. S 265 MW instalirane toplotne moči ter 140 km omrežja predstavlja drugi največji sistem daljinskega ogrevanja v Sloveniji.
2. Zajema mesto Velenje, Šoštanj, Podkraj, Pesje, Lokovico in Topolšico.
3. Oba objekta sta zaključila z oskrbo 8.septembra.
4. V letu 2003 je Slovenija zmanjšala izpuste emisij TGP le za 1.9 %. Na podlagi načrtov Evropska komisija ugotavlja, da bo Slovenija v obdobju 2008 - 2012 izpuste še povečala za 4,9 %.
5. V hladilni postaji je nameščena absorpcijska hladilna naprava, katera za svoje delovanje potrebuje dovod toplote.
6. V letu 2012 se pričakuje 10-20% dvig cene električne energije, kar bo predstavljalo še dražje hlajenje s kompresorskim hladilnim sistemom, ponudbena cena daljinskega hlajenja s toploto pa bo ostala nespremenjena.
7. Slabe razvade ljudi je potrebno spremeniti v pozitivne navade in pri tem uporabiti nujne tehnične spremembe v naših bivališčih in v poslovnem okolju.
8. Za vzpostavitev priključitve trgovskega centra na sistem daljinskega hlajenja je potrebno opraviti sledeči dve aktivnosti in sicer:
9. Komunalno podjetje Velenje d.o.o. je v prvi fazi leta 2008 zgradilo absorpcijsko hladilno postajo.

VAJA 3

1. V ekološkem sklopu smo predstavili različne ukrepe s katerimi lahko pomagamo pri reševanju podnebne krize.
2. Rezultati so pokazali, da so nekateri učenci zelo dobro seznanjeni s globalno segrevanjem, pri večini učencev, pa je to le površinsko znanje, ali pa ga ni.
3. Za to je pomembno, da otroke v najzgodnejših obdobjih življenja začnemo osveščati o tem, kaj se z naravo in našim okoljem v katerem živimo dogaja.
4. Horvat in Magajna (1987, str. 25 - 27) pravita, da so tempo in meje razvoja podobne za vse predstavnike iste vrste.
5. Človekov telesni in duševni razvoj ni nekaj neorganiziranega in naključnega.
6. Batistič Zorec (2003, str. 73) v knjigi piše, da je Jean Piaget (1896 – 1980) oblikoval najbolj natančno in integrirano teorijo kognitivnega razvoja doslej / ... /.
7. Učijo se, da je prijetnost in ugodje treba doživljati z vsemi čutili, lepoto in zanimivost pa tudi z čustvi in razumom.
8. K globalnim izpustom toplogrednih plinov največ prispeva energetika, promet v globalnem smislu prispeva okrog četrtno emisij toplogrednih plinov, pri čemer glavnina (18%) odpade na cestni promet, 3% prispeva letalski in okrog 2% ladijski promet.
9. Okrepljeni zahodni vetrovi vplivajo n prenos oceanskih zračnih mas nad celine.
10. Časovne spremembe letne količine padavin na večini območij Slovenije niso statistično značilne, z izjemo Kočevja in Rateč, kjer r je v zadnjih 50 letih zaznati statistično značilno upadanje padavin (-17±10% in 21±14%).
11. Poročilu iz leta 2001 ocenjuje, da bi se lahko povprečna globalna temperatura zvišala za 1,4 do 5,8% do leta 2010.
12. Anketni vprašalnik je bil izveden v sredo 6.5. 2009 in v četrtek 7.5. 2009.

VAJE:
SLOVNIČNE IN SLOGOVNE NAPAKE (delno po V. MAJDIČ: POGLEDI NA JEZIK, 2004)

<u>Popravite in</u>	<u>utemeljite:</u>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Lokostrelstvo je bila pomembna večšina. 2. Zadnji koncert je bila svetovna uspešnica. 3. Podjetje Metalna je opozorila na nepravilnosti. 4. Prvak Olimpija je zmagala z 4:0. 5. Sosedova fanta in njihov oče sta šla smučati. 6. V podjetju je 503 vprašljivih delovnih mest. 7. Pri maturi je bilo 202 ugovorov. 8. Sodniki sami še vedno dvomijo v pravilnost njihovih odločitev. 9. Do letos še ni bilo urejenega niti enega takega primera. 10. Kaj podobnega ne pomnijo že vrsto let. 11. Katere knjige boš vzel in katere ne? 12. Kakšna je dolžina mostu? 13. Kakšno končnico ima samostalnik jezik v roditelju? 14. Prijateljstvo in posli ne gresta skupaj. 15. Njegova <u>lesena</u> brunarica je zgorela. 16. Odbor se je <u>sestal na korespondenčni seji</u>. 17. Umrla je v njenem 96. letu. 18. Janez ima slabe izkušnje s sosedi nad njim. 19. Povprečni slovenski žep je vedno tanjši. 20. Cena bencina se je podražila. 	

PRAVOREČJE

POMENSKE RAZLIKE

<p>drsalka – drsalka</p> <p>plezalka – plezalka kopalke – kopalke</p> <p>nosilci – nosilci</p> <p>vlačilci – vlačilci</p> <p>gospoda – gospoda</p> <p>gost – gost</p> <p>kateder – ‘katedra’</p> <p>klop – klop</p> <p>kolo – kolo</p> <p>kozica – kozica</p> <p>mora – mora</p> <p>pol – pol</p> <p>rok – rok</p> <p>stroka – stroka</p> <p>termin – termin</p> <p>top – top</p> <p>vedenje – vedenje</p> <p>voda – voda</p> <p>vodi – vodi</p>	
---	--

IZGOVARJAVA

- Katére primére boste predstavili zvečer?
- Nòž je prevèč tòp.
- Ôče je bil ponôsen na svôje sinôve.
-

Razlika med í, ì

- tír – zver – kariera
- mir – mer – atmosfera

Razlika med è, é, ê!

- galeja, ideja, meja, seja, veja
- aféra, Amerika, alergičen, šofer, derbi
- Jerica, cerkev, perje, zmeraj, večernica
- petega, ena, eno
- zelena, študenta, parlamenta, potrpljenje, življenje, izgubljenost, zaposlenost, gorenje

Razlika med ô, ò, ó!

- govor, človek, kakovost, novo, doba, hudoba, grenkoba, čistoča, lepota, enota, noga, sosed, voda, vojna, okno, rosa
- globok, globoka; krohot, krohota
- mogel, mogla; hotel, hotela
- moj, mojega; tvoj, tvojega
-

Polglasnik /ə/

- pes -- ves
- kes -- starec
- dedek -- redek
- neroden -- tema
- steza -- meгла
- steber -- čeber
- našel – rekel

Al' prav se reče je torkova (10.40) jezikovna rubrika, namenjena vsem, ki jim ni vseeno, kako se v slovenščini piše in govori. Nastaja v sodelovanju s profesoriciami s Filozofske fakultete Maribor, doktoricami Ireno Stramljič Breznik, Alenko Valh Lopert in Melito Zemljak Jontes. Iz ljubezni do slovenščine se lotevajo razjasnjevanja pravopisnih zadreg, obnavljanja jezikovnega znanja, opozarjanja na napake ter predstavljanja jezikoslovnih novosti in smernic za boljši jezik.

Urednica: Natalija Sinkovič

